

8
1095

W. g.

4

U. g. 17, 5

16

Quod Deo fortunante FELICITER cedat!

DISCURSUM JURIDICUM
DE
SPONSALIBUS,

DECRETO ET AUTHORITY

Magnifici, Nobilissimi & Amplissimi Jctorum
Ordinis in Almâ SALANA,

PRÆSIDE

VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, CONSUL-
TISSIMO ATQUE EXCELLENTISSIMO,

DN.

GEORGIO ADAMO *Struben*/

Jcto & Antecessore longè celeberrimo, Consiliario Saxo-
nico, Facultatis Juridicæ Seniore, Curia Provincialis ac
Scabinatus Assessore gravissimo;

*Dn. Patrono, Promotore ac Præceptore suo perpe-
tuo observantia cultu aternùm venerando,*

Loco Exercitii Academici

Publico Eruditorum examini submittet

HENRICUS GOTHOFREDUS *Gundelfinger*/

NÖRDLINGENSIS, A. & R.

Ad diem Octobris

ANNO MDCCCLX.

JENÆ, Literis SAMUELIS KREBSII.

15

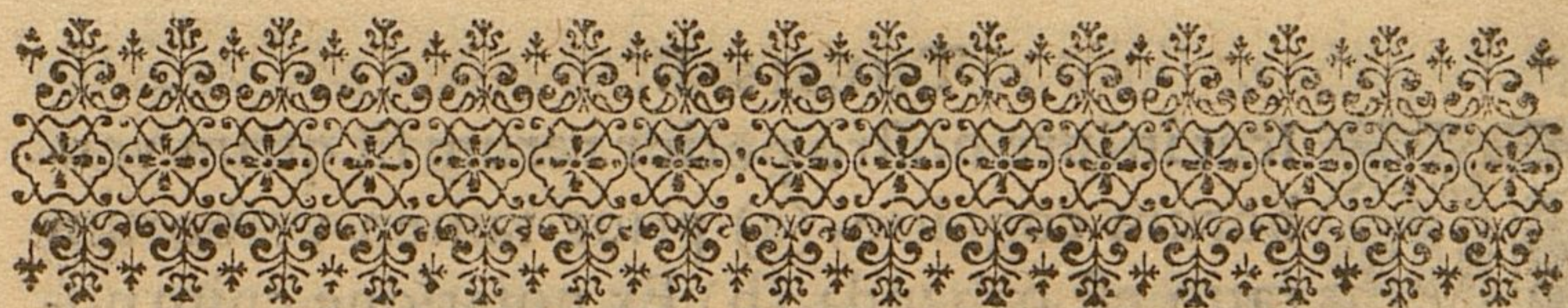

Leo Imp. Novell. 98.

Humani ingenii voluptas & lætitia ad genialis
complexus & utriusque sexus foetum re-
spiciens progressum facit: Sponsorum e-
nim Parentes dum se viscerum suorum
foetus visuros, & Sponsi ipsi, dum se in lu-
cem edituros generis successores sperant,
multiplici voluptate perfunduntur.

(Faint mirrored text from the reverse side of the page, including the title 'SPONSORIALIBUS' and other illegible words.)

N. T. F.

De Sponsalibus.

Proëmium.

Ulia mens frustra vacans, nihil bonorum parit (a) & honoris augmentum non ambitione, sed labore ad unumquemque convenit devenire, (b) ideoque specimen quoddam studii mei juris in lucem edere decrevi. Cogitanti autem mihi de materiâ juris utili, ac seculo huic nostro accommodatâ, publicæ disquisitioni subjiciendâ, ut verum fatear, nulla magis arrisit, quam materia Sponsaliorum, hujus jam necessitatem & utilitatem pluribus demonstrare nolo, cum liquidò & meridianâ luce clarius pateat, quanta hujus materiæ sit utilitas, quanta necessitas: Ne autem illotis quod ajunt manibus (c) rem ipsam statim tractem, cum difficile sit, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio, (d) meritò Imperatorem Justinianum sequor, (d) atque animum ad Altissimi converto adiutorium, & in nomine ejus, in cujus ad omnia consilia, omnesque actus semper progredimur, rem ipsam aggredior, ac Tuâ JESU assistentiâ nitör.

(a) *Novella 133. c. 6.* (b) *l. 14. C. de re milit. l. fin. C ad L. Jul. repetund.* (c) *Cajus l. fin. ff. d. O. J.* (d) *c. principatus 25. caus. 1. q. 1.* (e) *l. 2. in pr. C. d. off. Pref. Præf.*

A 2

THESE

THESIS I.

Icet in jure nostro potior rerum sit quam verborum cognitio, (a) prior tamen verborum ratio est habenda, (b) Ex notatione enim nominis sæpe inducimur in cognitionem rei, admonente *Aristotele*, (c) Quapropter & mihi de Sponsalibus disputaturo conveniet originem eorum è sedibus suis brevissimè eruere.

(a) *l. scire leges. 11. ff. de Legib. l. 13. §. 2. ff. de Excusat. l. si quis ita. 3. §. 9. ff. d. adim. vel transf. Legat.* (b) *arg. l. juri in pr. ff. d. J. & J. l. 1. §. 1. ff. d. pact.* (c) *3. Metaphys. c. 2. & 2. Top. 6.*

II.

Si itaque proprietatem nominis exactè limare volo, Sponsaliorum origo est à spondendo; Mos enim erat apud veteres Romanos, ut sibi futuras uxores stipularentur, (a) & sicut verbum spondeo, veteres actibus maximi momenti, eorum firmandorum gratia adhibere fuerunt soliti, (b) ita pariter etiam sponsalia, tanquam præparatoria maximi momenti contractus matrimonialis, stipulationibus antiquitus celebrata fuerunt, (c) Hinc etiam omnis stipulatio promissioque dotis, sponsio appellatur, unde & sponsi sponsæque appellatio originem sumpsit, (d) Sponsa autem dicebatur, non quod sponderet, sed quod sponderetur.

(a) *l. 1. 2. ff. d. sponsalib. A. Gellius lib. 4. Noct. At. c. 4. l. 7. ff. d. V. S.* (b) *l. sponsio ff. d. V. S.* (c) *Wesemb. in w. ff. h. t. n. 6. in pr.* (d) *l. 3. cod.*

III.

Verbum sponsalia variis modis accipitur, denotat enim I. repromissionem futurarum nuptiarum. (a) II. Arrhas sponsalicias, seu munera à sponso data sponsæ. (b) III. donationem propter Nuptias. (c) IV. denique sumuntur

tur

tur sponsalia pro conviviis, quæ in sponsalibus adhibebantur, Græcis *μεγάλη* dicta. (d) Hoc in loco prima significatio accipienda est.

(a) *l. 1 ff. de sponsalib.* (b) *l. 1. in fin. C. si nupt. ex rescripto pet. & in rubr. C. si Rector provinc. vel ad eum pertinent. spons. ded.*
(c) *l. 2. d. secund. Nupt. & l. 3. d. Don. ante Nupt. l. 8. C. d. prad. min.*
(d) Paulus Cypræus *d. sponsalib. c. 2. §. 16.*

IV.

Sunt autem sponsalia mentio & repromissio futurarum nuptiarum, (a) h. e. mutua promissio & reciproca de præstando consensu, (b) & de conjugio postea solenniter consummando; hinc ab Ulpiano rectè appellantur spes matrimonii. (c)

(a) *l. 1 ff. d. spons.* (b) Nob. Excell. atque Consultissimus Dn. Præses, Præceptor atque Patronus meus æviterno honoris & amoris cultu prosequendus, *Syntagm. Jurispr. Exerc. 29. §. 2.* (c) *l. si puella 6. ff. b. t. l. 13. §. 3. ff. ad L. Jul. d. Adult.*

V.

His verbis definitionis ostenditur differentia inter sponsalia & nuptias; sicut enim aliud est mutua pecuniam dare: aliud promittere se daturum, (a) ita aliud est Gallicè *eporser*, i. e. nuptias contrahere, aliud *fianser*, i. e. despondere, vel promittere se contracturum: (b) Germani sponsalia *Verlobnis / Ehgelüb*, item sponsum & sponsam *Braut und Bräutigam* appellant: Maritum verò & Uxorem, *Ehmann und Eheweib / Gemahl / Gemahlin*.

(a) *l. 68. ff. d. V. O. Dn. Harprecht. ad rubr. b. t. n. 4.*
(b) Jul. Pacius *Isagog. in Pandect. b. t.*

VI.

Sponsalia contrahere possunt omnes, qui & Nuptias, prohibito enim matrimonio, prohibentur sponsalia, & ubi nuptiæ interdictæ sunt, ibi etiam sponsalibus, quæ sunt tanquam præparatoria, & aditus nuptiarum, locus

esse nequit. (a) Hoc tantum interest, quod in sponsalibus contrahendis ætas contrahentium non sit definita, sicut in matrimoniis, quapropter impuberes à primordio ætatis rectè sponsalia contrahunt, si modo intelligant quid agant, i. e. (*ut lex ipsa explicat*) non sint minores quam septem annis. Minores enim septem annis, cum non intelligant quod agunt, sponsalia contrahere nequeunt, (c) Quod adeò verum est, ut licet in tali impubere seu infante, ante completum septimum annum, vel major etiam intellectus, quàm in puero octavo vel novem annorum deprehendatur, vel, ut dici solet, malitia ætatem suppleat, nihilominus sponsalia ejus existant inutilia & irrita. Nam si minor septem annis ob nimiam ingenii maturitatem ad sponsaliorum contractum admitteretur, otiosa atque elusoria redderetur Legum ac Canonum definitio, quæ certa ætas contrahendis sponsalibus præscripta est; quilibet enim, qui sponsalia à puero sex annorum contracta volet servare, contendere poterit, puerum istum, quamvis certa ætas sponsalibus sit definita, nempe septem annorum, fuisse tam præmaturo intellectu præditum, atque ita sponsalia celebrare potuisse. (d) Ex quibus consequens est, quod ea sponsalia, quæ Parentes vel Cognati infantibus in cunis vagientibus parant, sint irrita & nullius momenti, nisi ipsimet liberi, postquam venerint ad annos discretionis, consenserint; (e) Unde si ambo contrahentes, ad pubertatem perveniunt, habent plenam dissentiendi facultatem, si modo res etiamnum salva sit, i. e. nisi malitia ætatem supplente concubitus accesserit, aliàs durante impubertate non fit dissolutio. (f)

(a) *l. tutor 15. l. oratio 16. ff. de spons. l. 60. §. quamvis ff. d. R. N. Nobilissimus Dn. Præses d. Exerc. 0. 3. Everhard. à Middelburg. loc. 128. n. 3. (b) l. 14. ff. b. t. c. pen. de spons. impub. Wesemb.*

Wesemb. in π . b. t. n. 4. Joh. Calvin. *Lex jurid. verb. sponsalia.*
 (c) c. 12. & c. ad dissolv. 13. $\bar{x}$. d. despons. impub. (d) Treutl. Vol.
 2. D. 6. θ . 4. lit. d. ibiq; Bachovius. Harprecht. ad Rubric. d.
 Nupt. n. 9. (e) c. 30. q. 2. c. 1. 2. & 4. de despons. impub. Cypræus
 de sponsalib. c. 9. $\S$. 3. n. 2. Bocerus cl. 1. d. 8. θ . 5. Kubach. *Quest.*
polit. Jurid. cent. 3. Dec. 1 q. 5. (f) c. d. illis 7. c. 8. & 9. $\bar{x}$. despons.
 impub. Joh. Kitzel. *Synops. Matrime. cap. 3. theor. 2. lit. f.* Joach.
 Schultz. *Synops. Juris Univ. civil. Vol. 1. Notab. 25.*

VII.

Sponsalia constant ex nudo consensu contrahen-
 tium, (a) Ideoque fieri possunt inter absentes, (b) I. per
 Internuntium, cujusmodi internuntii appellantur pro-
 xenetæ Ruppeler / Mäckeler / (c) qui non aliter huic rei
 operam dare debent, quam si speciale mandatum habe-
 ant, & si certa persona designetur: Cujus rei exempla
 apud Veteres reperiuntur innumera, in Sacris habemus
 exemplum Abrahami, ille ablegavit internuntium, qui
 filio suo Isaco Rebeccam uxorem expeteret. (d) In profa-
 nis, Honorius apud Claudianum refert, se legatos misisse,
 qui sibi Mariam Stiliconis filiam pro uxore postularent.
 II. per epistolam, peræque enim valet quod scriptura,
 quam quod vocibus linguam figuratis significatur, (e) &
 hoc etiam apud veteres in usu fuisse docet Historia Ma-
 cabæorum (f). Sic apud Zasium (g) aliquis scripsit ad pu-
 ellam: *Ego annulum mitto in signum certissimum, me nullam
 aliam præter Te, uxorem ducturum.* Virgo annulum reci-
 pit, & præsentem matrem promissioni consentit, & sic Zasius
 respondit sponsalia per hoc contracta esse.

(a) l. 4 ff. b. t. (b) l. denique d. R. N. d. l. 4. $\S$. 1. b. t. (c)
 Consultissimus atque Excell. Dn. Præses d. Exerc. 29. θ . 22. Dn.
 Hahn. ad Wesemb. π . Tit. d. proxenet. Herm. Vultejus *Jurispr.*
Rom. lib. 1. c. 18. Cujac. lib. 15. obs. 18. (d) *Genes. 25. vers. 2.* (e) l.
 38. ff. de O. & A. (f) l. 1. c. 10. v. 54. (g) *Consil. 9. & 10.*

VIII.

VIII.

Sed hoc probè notandum, quod omnia hæc sponsalia cum consensu parentum fieri debeant, quorum potestati sunt subjecti, (a) Sponsalia enim consistere nequeunt, ait Paulus, nisi consentiant omnes, quorum in potestate sunt, illudque non tantum necessarium est de Jure Civili, sed & Divino, (b) Naturali (c) & Canonico. (d) Unde etiam ex *Constit. Elect. Aug. Anno 1580.* promulgata: Parentum consensus necessariò requiritur, adeò ut liberi cujuscunque sint ætatis sine consensu patris & matris, aut his deficientibus, avi aut aviæ nuptias contrahere prohibeantur, & si contractæ sint, pro clandestinis & irritis habeantur, etiamsi testibus præsentibus contractæ sint. Idque statuit die *Churfürstliche Sächsische Ordnung de Anno 1624. Tit. vom Ehgelöbnis.*

(a) *l. 7. §. 1. ff. de sponsalib. junct. pr. Inst. d. Nupt.* (b) *Gen. 24. 27. 28. Exod. 21. 22. Deut. 7. v. 3. ubi dicitur Parentibus potestas datur elocandi liberos, iisq; conjuges comparandi.* (c) *l. 1. ff. d. J. & J. l. 1. 2. ff. d. obs. parentib. & patron. præst. Liberi enim meritò reverentiam filialem præstare tenentur Parentibus lege naturæ: Et æquum est, ut Parentes, qui ad illum usque ætatem liberos educant, hoc honoris habeant & sponsalibus consentiant, cum liberi secundum Deum se ipsos Parentibus debeant.* *Borch. d. grad. p. 38. Hænon. Disp. 2. §. 3.* (d) *c. aliter. 30. q. 5. inde Jure Can sponsalia sine Parentum consensu sunt nulla, sed Nuptia consummata subsistunt.* *Amplissimus atque Consultissimus Dn. Præses d. Exerc. 29. §. 23. Arumæus Exerc. Inst. 2. §. 9. D. Gerhard. Disp. 2. q. 3. Martin. Rümelin. Exerc. Inst. 2. §. 3. lit. c.*

IX.

Matris consensus de Jure Civili quidem non est necessarius, quoad effectum patriæ potestatis, (a) impiè tamen & iniquè faciunt liberi, dum spreto matris consensu, sponsalia contrahunt; quia æqualis debetur reverentia patri

patri & matri, & utrique Parenti idem debetur honor, (b) Inde etiam *Tobias cap. 4.* pulchram adducit rationem, cum inquit: Memor esto, quanta pericula passa sit propter te in utero suo, ex qua clytemnestra id juris sibi tribuit apud *Euripid. in Iphig.*

Egone, quos peperit liberos, non elocem? præsertim patre defuncto, in nuptiis filiaë necessariò matris consensus requiritur, quod confirmat textus Juris Civilis, (c) Vivente autem Patre nullum est dubium, quin auctoritas Patris præferatur.

(a) §. ult. d. p. p. §. *fœmina Inst. d. Adopt.* (b) *secund. 4. præcept. decalogi* & per l. 1. ff. *de obseq.* Bronch. *cent. Miscell. 1. ass. 100.* Wurmserus *Nucl. controvers. disp. 2. th. 9.* (c) l. 4. ff. *de Curat. fur. l. 2. C. d. Nupt.* Dn. Sithmann. *Nucl. Juris Civil. ad h. t. p. m. 104.* (d) Schneidevvin. *d. Nupt. lic. n. 38.* Harpr. *in pr. h. t.*

X.

Etsi verò liberi parentum arbitrio sponsalia contrahant, cogi tamen nequeunt ad contrahenda sponsalia, cum personis, quas ipsi Parentes elegerunt; sicut enim filius invito Patre uxorem ducere non potest, ita nec Pater filium invitum & dissentientem cogere potest ad virginem ducendam quam non amat, (a) quamvis aliàs magnæ sit patriæ potestatis vis & authoritas, adeò ut olim Parens vigore illius etiam jus vitæ & necis in liberos habuerit, tanta tamen non est ut Parentes propterea liberos in vincula nuptiarum, à quibus fortè abhorrerent, conjicere debeant aut possint, (b) semper n. requiritur, ut ipsi conjungendi, se desponderi sciant & consentiant, (c) aliàs permissum est liberis, Parentum conventiones non præstare, etiamsi Parentes se vinculo poenæ vel juramento obstrinxerint, (d) quod huic vel illi puellæ filium suum in matrimonium dare velint, (e) rectè enim liberi à Parentibus dissentire

B possunt

possunt, si justæ adsunt causæ, (f) constat quippe quod matrimonia oportent esse libera, non coacta, quæ plerunque infelices & tragicos exitus habere solent. (g) unde non iniquè Theologus quidam scripsit: *Das es teufflich Rechte sey/die Kinder zur Eh zwingen/da doch kein Herz ist im Kind.* Quin etiam licet liberi, nec justam, nec sufficientem causam dissensus sui, in oblatam matrimonii conditionem à Parentibus, afferant, interim tamen isto conjugio prorsus abhorreant, sanctèque affirment, sese à personâ illâ, quam Parentes ipsi destinarunt, occulto quodam & arcano odio abhorreere, nec eam per naturæ vires tanquam conjugem, amore prosequi posse; liberi nihilominus à Parentibus, ad tales nuptias ineundas cogi nequeunt. (h) Econtra verò, si liberis honesta matrimonii conditio oblata fuerit, nec justam dissentendi causam Pater habeat, & tamen repugnat, adeò ut liberi persuasionibus & precibus, ipsius consensum impetrare non possint, tunc ipsis Magistratum adeundi, & ab eodem auctoritatem impetrandi facultas permittitur, (i) & sic factum Patris recusantis à Judice suppleri potest. (k) Cum primis si ad legitimam ætatem liberi pervenerint, uti pluribus exponit *Magnificus atq; Nobilissimus Dn. Richter, Jctus celebratissimus, Promotor atque Patronus meus summè venerandus.* (l) Quo spectant verba *B. Lutheri:* *Ehe ich wolte solchen baurischen Muthwillen in väterlicher Macht leiden von solchen groben Eunsen/(welche von der Eh ihre Kinder zwingen) wolte ich lieber ihren Kindern rathen / und sie heissen/ hinter solcher Väter willen verloben. Denn väterliche Macht ist den Vätern von Gott gegeben / nicht zum Muthwillen noch zum Schaden der Kinder / sondern dieselbige zu fördern und zu helfen / und wer der väterlichen Macht anders braucht/*
oder

oder den Kindern zur Hinderniß/ der verleure sie damit/ und
soll nicht Vater/sondern Feind und Verderber seiner eignen
Kinder geachtet werden.

(a) *l. filiofam. 13. ff. de sponsalib. l. non cogitur 21. ff. d. R. N. l. 22. ff. d. spons. l. nec filium C. d. Nupt.* (b) Nobilissimus, Excell. atque Consultissimus Dn. Joh. Kob, Philosoph. atque Jctus celeberrimus, Almæ Academiæ Altdorffinæ P. P. emeritissimus, Consiliarius Reip. Noriberg. dignissimus, Fautor atque per biennium Præceptor meus ætatem venerandus, *in prælect. publ. ad Tit. Nupt. D. Fomann. Disp. 3. §. 4.* (c) *l. hac ita 5. ff. h. t. l. 7. §. 1. & l. 11. ff. eod. Locamer. Quæst. Justin. 25.* (d) *l. 334. ff. d. V. O. l. 5. C. de Instit. & Subsist. c. 29. X. de sponsalib.* (e) *c. non est obligatorium 58. d. R. J. in 6to. l. non dubium 5. C. d. LL. c. 31. q. 2. Dn. Bocerus class. 1. Disp. 9. §. 6. Schneidevv. d. Nupt. licit. n. 42.* (f) *c. 17. X. de sponsalib.* (g) *c. cum locum 14. & c. requisivit X. d. spons. D. Luther. in re scripto, daß die Eltern die Kinder zur Ehe nicht zwingen. & Tom. 5. Jenens. von Ehe sachen art. 5. ibi: Dann Gott hat Mann und Weib also geschaffen/ daß sie mit Lust und Lieb von Herzen gerne zusammen Kommen sollen.* (h) *arg. c. d. neptis 3. caus. 31. q. 2. c. præterea X. de sponsalib.* (i) *l. 19. d. R. N. l. 18. C. d. Nupt.* (k) *l. 1. C. si in causa judic. pign. & c. Cypræus d. sponsalib. cap. 6. §. 3. Qui Responsum eâ de re exhibet. ut & Carpzov. lib. 2. def. 53. n. 16.* (l) *Decis. 8. n. 50. 51.*

XI.

Sed an liberi, ob non requisitum Parentis consensum, in contrahendis sponsalibus exheredari queant, scrupulosa est quæstio? De filio videtur res esse expedita, & illum, sive major sit sive minor XXV. annis, hanc ob causam de Jure Civili exheredari non posse; quod etiam dicendum est de FILIA; dicitur namque *in Novell. 15. c. 3. §. 11.* de illa, eam justè exheredari, si luxuriosam vitam degere elegerit, h. e. si turpiter & cum flagitiolâ foeditate vivere, (a) aut multorum libidini patere maluerit, (b)

B 2

quam

quam descriptionem ridiculè explicat Glossa ibi ad verba: *Qua multorum libidini patet, i.e. qua admisit plures quàm XXIII millia hominum.* Nihil autem dicitur de neglecto consensu, hinc rectè illis consequentia negatur, qui ex *d. Nov. §. 11.* ita colligunt & argumentantur. Quia filia in corpus peccans, sineq; consensu Parentū nubens, non potest exheredari, si postquam usque ad XXV. annorum ætatem pervenerit, & Parentes distulerint eam marito copulare, propterea, quod tunc non suà culpâ sed Parentum commisisse cognoscatur. E. potest exheredari, si ante XXV. annum nubat & Parentum consensum omittat. Hæc namque si fuisset mens Imperatoris, id in verbis præcedentibus, quibus ista posteriora opponuntur expressisset. Et hæc est sententia *Excell. atque Consultissimi Dn. Præsidis, (c)* Quam etiam amplectitur *Clammerus, (d)* quando scribit: *Thut sie es aber/ehe dann sie 25. Jahr alt wird / so mag ihr der Vater den Brautschatz wegern/aber ihrem Erbtheil kan er ihr nichts abschneiden.* Præsertim si honestis & familiæ Parentum dignis nupserit, exheredationem omninò cessare tradunt *Dd. comm. (e)*

(a) *l. 9. C. d. inoff. test.* (b) *Can. 16. distinct. 34.* (c) *Syntag. Jurispr. Exercit. 32. §. 34.* Rittershusius in *Novell. part. 6. c. 3. n. 17.* Cujacius *l. 3. §. 5.* (d) in *Compend. Juris tam Civ. quàm feud. Tit. 43. n. 28. 29.* (e) *Carpzov. l. 2. Jurisp. Tit. 5. def. 45. n. 5.* Schnobel *Disp. ad ff. 14. §. 8.* Gail. *l. 2. §. 95. n. 17.*

XII.

Quod liberi in sponsalibus, Parentum consensum explorare debeant, ex prædictis *§. §.* satis nunc constat, de Tutorum consensu jam dicendum venit, quod & ille in pupillorum contrahendis sponsalibus sit explorandus, cum Tutores Parentum munus & locum sustineant, & eorū potestas à Patria in omni re parum absit, consequens est,

est, etiam eos honorandos, & in consilium adhibendos esse. (a) Cæterum si hodiernam consuetudinem spectamus, rectè Tutorum consensus adhibendus, non tam ob honorem, qui debetur illis, quàm propter imperitiam minorum, & boni consilii inopiam: ipsa quoque naturalis ratio suadet, ut in re tanti momenti, & fœdore sanctissimo & indissolubili à quo totius vitæ felicitas pendet, Tutoris consensum adhibeant, cui consentit Constitutio Friderici II. Regis Daniæ, & Friderici Palatini, de quibus refertur, Regem Daniæ Waldmarum expressè cavisse, si pupilla absque Tutorum consensu nubat, eam esse mulctandam bonis paternis: Et ordinatio Ducat. Luneburg. c. 3. ita habet: So sollen die PflegKinder / so ihre Vormünder haben / ohne dero Vorwissen / Rath und Belieben sich nicht verhehlichen / also daß wann eine Mannsperson unter 22. und ein Jungfr. unter 18. Jahr darwider handeln / sie beyderseits biß oberwehnte Jahr gänzlich erfüllet ihrer Güter nicht mächtig seyn / sondern dieselbe biß dahin durch die Vormünder verwaltet werden sollen / (b) Ejusmodi statutum strenuè vovet, *Patria mea, Respublica Nördlingensis*, ut rescripsit *Beatus Dn. Kyllinger Jctus celeberrimus, Consiliarius ejusdem Reipubl. desideratissimus*, consimilis constitutio est in Ducatu Wirtembergico c. 1. §. ult. hæc verba reperiuntur, und was hie von der Kinder Gehorsam gegen ihren Eltern in Ehverpflichtung geordnet / das soll auch von den Wäisen gegen ihren ordentlichen Vormünder und nechstgesippten Verwandten verstanden werden / *plura Exempla videre sunt in Beati Dn. Georgi Christoph. Waltheri Jcti & Consilarii Reip. Rotenburgo - Tuber. Postilla Harmonica Theologico, Juridico Politico Philologiâ ad Evang. Dom. 2. post Epiphan. p. m. 142.* Ego brevitatis causâ hæc tantum in medium adducere volui.

- (a) Beust. *d. matrim. c. 49. §. certa 4. J. qui test. tut.* Arni-
sæus *d. J. Connub. c. 3. sect. 11. n. 3.* Locammer. *Quest. 24.*
(b) Dn. Hahn. *ad Wesemb. π. h. t. p. m. 202.*

XIII.

Curatorum autem consensum non requiri certi & manifesti juris est, (a) Quia enim Curator non personæ, sed rebus datur, nequaquam hujus ratio in sponsalibus minorum habenda, nec ejusdem consensus est necessarius ex rescripto Severi & Antonini, quod hisce verbis refert Paulus Jctus: *Ad officium Curatoris administratio pupilla pertinet; nubere autem pupilla suo jure potest.*

- (a) *l. in copulandis 8. C. d. Nupt. l. sciendum. 20. ff. d. R. N.* Harpr. *in pr. Inst. d. Nupt. n. 156.* Anton. Peretz Jctus clarissimus, *pralect. in Cod. lib. V. h. t.*

XIV.

Consensui nihil tam contrarium est, quam *vis & metus*, (a) propterea omnium interpretum recepta sententia est, quemadmodum metum passis in quolibet contractu subvenitur, sic quoque sponsalia, metu contracta nulla esse; etsi jurejurando sint confirmata. (b) Imò si Adolefcens aliquis deprehensus sit in rebus venereis, & per Parentes (ei mortem minitantes) compellatur promittere, se illam ducturum, filius ex eâ promissione non obligatur, & certum est non teneri, neque sponsalia esse rata, nisi sequatur copula carnalis, quæ metum præcedentem purget, & novum consensum inducat: (c) Quæ sententia convenit præscripto legis Mosaicæ, jubentis compressas ducere, aut dorem eis attribuere, non propter metum, sed propter vitium illatum, (d) *Quo spectant verba Lutheri: Imfall/wenn einer begriffen wird mit einer Jungfrau/ daß man sie ihm mit der Art gibt / soll solcher Zwang auch gelten? Dieser Zwang gilt nicht / dann die Jungfrau sibeet*

sihet daß es Zwang ist/ und wird nicht betrogen / doch ist es
rechte/ daß man ihn zwinget/ sie zu behalten/ umb des willen/
daß er sie zu nicht gemacht hat. Quæ sententia etsi æquitate
nititur, tamen haud scio, an jure Romano & nostris mo-
ribus defendi possit? de qua sententiâ vid. *Cypræus*. (e)

(a) *l. nihil. 116. ff. d. R. 7.* (b) *c. 14. 15. X. d. spons. c. signif. 2.*
de eo, qui duxit in matr. arg. l. 4. § 7. ff. d. spons. (c) *Gail. lib. 2.*
c. 93. n. 28. (d) *Deut. 22. v. 28. 29.* (e) *d. sponsalib. c. 13. §. 25.*

XV.

Sponsalia sunt duplicia: De præsentis, & de futuro.
De præsentis, (sic dicta quasi concepta per verba præsentis
temporis) veluti duco Te in uxorem. De futuro quæ con-
trahuntur per verba futuri temporis, ut ducam, accipiam
Te in uxorem. (a) Hæc distinctio Jure Canonico quidem
introducenda est, sed à multis pro vana habetur, & non so-
lum Jure Civili incognita, (b) sed & ipso *B. Lutero* displicet,
in libello von Ehsachen/ quem citat *Carpzov.* (c) *cujus*
verba sunt hæc: Sie haben ein lauter Narrenspiel getrieben
cum sponsalibus de præsentis & futuro, damit haben sie viel
Eh zerrissen &c. sonderlich weiß der Pöbel von solcher behen-
den Grammatica nichts/ daß das accipio & accipiam zwey-
erley sey/ er fährt daher nach unserer Sprachart/ und spricht:
Ich will dich haben/ du solst mein seyn/ das ist iezo die
Stund ja gesagt ohne weitem Aufzug und Bedencken. Ex
quibus consequitur, sponsalia de præsentis, propter con-
sensum præstitum, hæc definitione non contineri & im-
propriè sponsalia esse; (d) Verùm quicquid sit, hæc distin-
ctio sponsaliorum de præsentis & futuro non omninò est
rejicienda, illius enim divisionis utilitatem non difficile
erit ostendere, (e) accedit quod insignes istius dentur ef-
fectus.

(a) *c. si inter virum. 31. d. spons. c. pen. cod. c. 1. d. spons. duo.*
(b) *arg.*

(b) *arg. l. 1. ibi futurarum. l. 6. ibi spem. C. eod.* Matth. Stephani Cent. 1. Q. Inst. Imp. 5. 7. Dn. Hahn. *ad Wesemb. π. n. 3.* Suthold. *Diff. 2. aph. 9.* Treutl. *Disp. ad b. 1. θ. lit. D.* Liebenthal. *Exerc. Polit. 2. θ. 15. 16.* (c) *lib. 2. Consist. tit. 2. defn. 18. n. 4.* (d) *c. 22. c. pen. x. d. spons.* Kitzel. *Synops. Matr. c. 5. theor. 11. lit. B* (e) *id* Dn. Carpz. *d. lib. 2. Jurispr. Consist. tit. 10. def. 144. n. 3.* Dn. Beer *Disp. 2. aph. 9. & 10.* Anton. Matthæi *Disp. d. sponsalib. θ. 13.*

XVI.

Effectus Sponsaliorum de futuro est obligatio, quâ sponsus sponsæ, & sponsa vicissim sponso ad matrimonium, ille ad ducendum, hæc ad nubendum tenetur. (a) Sponsalia itaque hæc spem solùm matrimonii ostendunt, non matrimonium, atque idcirco non tantùm mutuo consensu, vel mutuâ voluntate, sed & alterius pœnitentiâ dissolvi possunt, si justæ adsunt causæ, etiamsi jusjurandum intervenerit. (b) Effectus autem sponsaliorum de præsentem est, ut pars invita ad consummandum matrimonium possit compelli, ob præsentem jam consensum conjugalem, inde præsens matrimonium ostendunt, quamobrem nec mutuo consensu, nec alterius pœnitentiâ dissolvi possunt, (c) nisi Gallicus, Epilepticus, Phreneticus, aut alius incurabilis, contagiosus vel desperatus morbus accesserit, ut alter ad alterius ingressum meritò exhorrescat. (d) Durius tamen hæc parte loqui videntur, qui dicunt sponsalia de præsentem esse verum matrimonium. Nam si matrimonium sunt, qui poterint esse sponsalia, si sponsalia, qui matrimonium, quare malim ita dicere, Sponsalia de præsentem non sunt verum & ipsum matrimonium, sed pro eo habentur, quantum ad fidem invicem debitam. (e)

(a) Nob. Dn. Præses *Exerc. 29. θ. 11.* (b) *l. ult. inf. C. h. l. 2 C. de repud. l. 2. S. 2. d. divor. c. 1. de jurejur.* Beust. *d. sponsalib. part. 1. c. 10.* (c) *c. pen. h. c. 1. de spons. duor.* (d) *c. ult. x. de conjug. leprofor.* Magnif. Nobiliss. atque Consultissimus Dn. Richter,

ter, Jctus ad Com. Palat. Cæsar. Celebratissimus, nec non
Collegii Jurid. Ordinarius eminentissimus, Consiliarius Sa-
xonius. Curia Provinc. & Scabinatus Assessor meritissimus.
Promotor atq; Fautor meus æternum venerandus. Decis.
8. n. 13. (e) Vid. c. ex publico d. convers. conjug. c. debitum d. bi-
gam. non ordin.

XVIII.

Sponsalia de futuro, per sponsalia secunda de præ-
senti ipso jure dissolvuntur, nisi ad priora nempe spon-
salia de futuro, accesserit coitus, quia tum in matrimo-
nium transeunt, (a) Sponsalia verò de præsenti, per a-
lia de præsenti postea contracta, dissolvi nequeunt, etiam
si ad posteriora contracta copula carnalis accesserit, (b)
Ratio est quia priora sponsalia de præsenti pro vero
matrimonio habentur, licet copula carnalis non inter-
venerit, Solus enim consensus non concubitus matrimo-
nium efficit, (c) facit huc quod talis sponsa sit quasi loco
uxoris, sponsus Mariti, & quod in dote data gaudeat jure
prælationis, (d) unde sequitur, sponsam de præsenti cum
alio rem habens non tantum adulterium committere, quia
nec matrimonium qualecunque nec spem matrimonii
violare permittitur, sed etiam illam jure mariti à sponso
accusari posse: (e) Sponsa autem quæ adulterium com-
misit, non capitali pœnæ est subjicienda, sed mitius pu-
nire debet nempe pænâ arbitraria. (f)

(a) c. sicut ex literis. c. is qui fidem. c. fin. d. spons. Schnei-
devvinus part. 1. n. 8. d. sponsalib. (b) c. 22. sicut X. de spons. c.
sinter virum. 31. & c. 15. qui fidem. 39. eod. vid. prelaudatus
Magnif. Dn. Richter Decis. 8. n. 8. Dn. Carpzovius lib. 2.
Jurispr. Consist. tit. 4. def. 65. (c) l. nuptias ff. d. R. 7. (d) Matth.
1. l. 4. ff. defund. dotal. l. conditum 17. §. 17. ff. d. reb. auth. jud.
possid. (e) l. 13. §. 3. ad l. Jul. d. adult. l. 7. C. eod. Nobilissimus,
Excell. atque Consultissimus Dn. Ludv. vell. in almâ LL. nu-
C trice

trice Altdorffina Antecessor primarius nec non Celsissimi
Principis Palatini & Inclutæ Reipubl. Noriberg. Confilia-
rius gravissimus Patronus atque per biennium Præceptor
meus fidelissimus. *in tract. de ult. Volunt. p. m. 581. Harpr. ad
Tit. d. Pub. Jud. §. 4. n. 24. Valent. Riemer Quest. Illustr. de
cad. ult. q. 2. Bronchorst. Cent. 4. ass. 81. (f) Matth. Berlichius
p. 4. concl. 27. n. 145. & seqq.*

XVIII.

Porro Sponsalia sunt vel publica vel Clandestina. Illa sunt quæ palàm coram pluribus testibus contrahuntur, aut Parentibus adhibitis in quorū sponsi sunt potestate, & de illis nullum est dubium quin valeant, nisi ratione consanguinitatis vel aliis causis impediuntur.

(a) Hæc verò contra prohibitionem generalem vel specialem, expressam vel tacitam, quæ clam remotis arbitris, imò nullis testibus adhibitis celebrantur; quis autem ignoret Clandestina Sponsalia moribus Hebræorum, Græcorum & Romanorum adversari. (b) Ea enim quæ clam & furtim contrahuntur, turpitudinis suspicione non carent, sed dolo imita præsumuntur, litibusque ac perjuriis occasionem præbent: Quod experientia hodie satis testatur, dum puellæ blandis sæpè sermonibus inescatæ, occultè nuptias alicui promittunt, quod nunquam coram propinquis atq; amicis re palam gesta, facturæ fuissent; paulò post negotio deliberatiùs perpenso, eas penitet, nec aliter vinculis inconsultò nexis expediri possunt, quàm pejerando.

(a) Joach. Beust. *d. Sponsalib. c. 23.* (b) Conradus Rittershusius *Differ. Jur. Civil. & Canon. c. 3. n. 3. in f.*

XIX.

Semper igitur publica Sponsalia, Clandestinis merito præferri debent, etiam si manifestum sit clandestina,
prius

prius esse contracta, (a) & juramento confirmata, (b); quod etiam approbat *B. Lutterus d. libello von Ehefachen in 2. art.* Das öffentliche Verlobnis dem heimlichen Gelübte billich vorgezogen wird. Imò si concederetur ut publica sponsalia clandestinis postponerentur; is quem promissionis poenitet, facile possit subornare aliquem qui affirmaret, se antea cum puella clam sponsalia contraxisse; Et ea ratione Sponsalia facili remedio eluderentur, quod sanctitas matrimonii non admittit.

(a) c. 2. de *Cland. desp.* (b) Harprecht *ad pr. Inst. de Nupt.* n. 134. & *seqq.* Conradus Mauser *d. Nupt.* p. 306.

XX.

Quid verò si publica & clandestina sponsalia concurrant, ut aliquis ex levitate duabus fidei matrimonii det, & ad clandestina prius contracta concubitus accesserit, debentne publica sponsalia nihilominus præferri? Sunt quidam qui affirmare conantur, moti hæc ratione. Quod Clandestina sponsalia sint ipso jure nulla. (a) & consensus nuptias faciat, non concubitus. (b) Verùm Negativa sententia probabilior & usu receptior est, Licet enim non concubitus sed consensus faciat matrimonium, tamen hoc ipso conjunctionis actu satis consensus exprimitur, & Ecclesia præsumit, eâ sponsum potius promissionem ad effectum velle deducere, quam fornicationis crimen committere. (c) Deinde, ne puella cum Parentib. & cognatione, majori injuriâ afficiatur, quam ei, quæ tantùm publicè desponsata nec carnaliter cognita est, & illa cum quâ nuda tantùm sponsalia sunt inita, minus damni & jacturæ sentiat, quam illa, cui sub promissione conjugii, dos prima, nempe pudicitia erepta est; meritò & optimò jure hæc sponsalia clandestina, publicis præferuntur, quod æquitati maxi-

mè conveniat, ut major habeatur ratio illius sponsæ,
cui plus commodi illatum est, imò magna etiam fieret
injuria & contumelia puellæ si postquam vitata esset,
simul cum virginitate sponsum amitteret. (d) Interim
levitas bina sponsalia contrahentis non manebit impu-
nita, plerunq; enim punietur à Magistratu pænâ arbitra-
ria, ut carcere, exilio temporali, multâ pecuniariâ.
Imò Jure Civili infamiam incurrit. (e)

(a) c. 3. X. d. *Cland. spons.* (b) d. l. *Nuptias* 30. ff. d. R. 7.
(c) c. 15. *qui 31. hic vid.* Arnold. *Corvini jus Can. ad h. t. p.*
m. 81. (d) c. *cum causam* X. d. *raptor.* Magnif. Dn. Richter
Patronus atq; Promotor submissè colendus *decis. 8. n. 58.*
& *seqq. vers. & licet.* Dn. Hahn *ad Vesemb. h. t. p. m. 172.*
Scheidevvin. *part. 1. n. 24.* (e) l. 1. & 13. §. 1. d. *his qui not. in-*
famia. secund. gloss. in l. eum qui duas. C. ad L. Jul. d. adult.

XXI.

Porro Sponsalia vel pura sunt vel conditionalia.
Illa purè & sine expressa adjecione ulius conditionis
h. e. dilatione contrahuntur, ut statim inde nascatur
efficax obligatio & actio ad compellendum eum qui
nuptias consummare recusat. (a) Nam purum ait
Baldus, (b) est id quod in sui essentia vel substantia non
suspenditur. Hæc verò conditionem habent adjectam;
quando conjugii promissio per particulam Si, Cum,
&c. confertur in casum dubium qui esse vel non esse
potest. Est autem conditio modus, qui suspendit
actum, donec eo confirmetur. (c) Ea que vel Honesta
vel Turpis, vel possibilis & impossibilis.

(a) X. c. *pen. h. c. 3. d. spons. duor.* *Manser. d. Nupt. §. &*
dicite p. 312. (b) l. *quanquam* Cod. *ad L. Falcid.* (c) *Vultejus*
ad §. heres & purè 11. Inst. d. hered. Instit. n. 7. Gædd. ad
h. 213. d. V. S. n. 3.

XXII.

XXII.
Honestā & possibilis conditio est. v. g. Si expectaveris biennium vel triennium; Si Sponsalia non sunt prohibita inter nos; Si Parentes nostri consenserint: ducam Te in uxorem; qualis conditio utpote juri divino & humano consentanea, parentibusque debitum, honorem reservans, omninò honesta est, (a) Ejus generis fuerunt sponsalia *Jacobi* cui *Laban* filiam promittit, sub conditione si septem annos illi inserviat. (b) Sic *Bobas* promisit conjugium *Ruthe*, si alius propinquior eam ducere nollet. (c) Hæc Sponsalia usque ad existentiam conditionis suspendunt, (c) & ante conditionis eventum alterutri parti, altera invita non licet resiliere (d) Ratio est. Quia ex contractu conditionali non minus oritur obligatio in spe h. e. in eventum conditionis quam ex contractu absoluto & puro. Illa verò deficiente nulla erunt contracta, Quando autem copula carnalis subsequuta fuit, videntur à conditione rececisse, & matrimonium non suspenditur. (e)

(a) c. super eo, 5. at c. per tuas 8. ibiq. Panormit. & Felin. X. d. cond. apposit. (b) Genes. 29. vers. 18. (c) lib. Ruth. c. 3. v. 12. 13. (d) X. c. 3. & 5. d. cond. app. (e) l. qui balneum 9. l. potior. 11. in pr. vers. videamus ff. qui potiores in pignore hab. (e) c. 6. d. cond. apposit. Excell. Dn. Præses d. Exerc. 8. 5. Kitzel. d. matrim. c. 4. theor. 10. lit.

XXIII.
Honestā conditio potest esse & hæc, puta, si mihi mille florenos dederis, accipiam Te in uxorem, cui vehementer obflare videtur l. 98. §. si tibi nupsero ff. d. V. O. Ubi id non licere Jctus asserit, propterea quod promissio hæc libidinis vel lucri causa facta censeatur. Verùm Resp. Intelligi ibi, in dotem promissionem factam esse,

XXX

C 3

quod

quod licitum, neque ibi præsumi potest causa libidinis adjectâ fuisse dictam promissionem, juxta communem interpretationem c. d. illis d. cond. apposit. Siquidem in contrahendis sponsalibus, conditionem interponere, quæ ad lucrum aliquod tendit, nullibi esse inhibitum, & spe divitiarum hereditatis vel amplæ dotis, quem ad matrimonium licitè invitari posse, atque sic indubio honesta causa præsumitur. (a) Quid verò si quis sub hâc conditione diversis temporibus, duabus conjugium promiserit, veluti si mihi mille in dotem dedetis, & utraq; eodem tempore postulatam pecuniam obtulerit, utri fides servanda? Resp. Cui promissio prius facta est, si parere vult conditioni, posteriori præferenda est, quia conditio impleta, retrahitur ad diem seu momentum, quo contractus est initus, non secus ac si ab initio purus fuisset. (b) Quocirca nec secunda, etiam si prius parata esset solvere, priorem excludere potest, propterea quod priori jus jam erat acquisitum, & ea temporis privilegio gaudebat. Porrò controvertitur. Si Pater sponsi vel sponsæ mille aureos in dotem dare promiserit, eamq; pecuniam non possit solvere, an propter ipsam causam sponsalia possint dissolvi. Affirm. Quia censetur hoc casu promissio facta sub modo vel conditione: quæ si impleta non fuerit, obligatio extinguitur. (c)

(a) d. c. d. illis, & ibi gloss. in verba sit tantum, Item Angel. Fulgos. & Jason X. de cond. app. Covarruvias d. matr. tom. 1. part. 2. c. 3. §. 3. n. 1 & seqq. Treutl. vol. 2. disp. 6. §. 6. lit. C. Cypræus d. spons. c. 8. §. 23. (b) l. 11. §. 1. ff. qui pot. in pigra. hab. Cypræus d. c. §. 7. (c) arg. c. d. illis. condit. apposit. in eandem descendunt sententiam. Covarruv. in Epit. d. sponsal. c. 5. n. 4. cum seqq. Kitzel. synops. matr. c. 8. theor. 14. lib. 6. Harpr. ad rubr. Inst. d. Nupt. n. 64.

XXIV.

Sponsalia sub Honesta & possibili conditione concepta interdum sponsalibus de futuro rectè equiparantur eorumq; effectum habent. Quemadmodum enim I. secutâ copulâ carnali sponsalia de futuro transeunt in sponsalia de præsentî & verum inde efficitur matrimonium, ita etiam accedente concubitu sponsalia conditionata purum matrimonium efficiunt, & illa nullo modo nec ulla transactione rescindi possunt, (a) II. Sicuti Sponsalia posteriora de præsentî, prioribus de futuro, ita etiam posteriora purè & sine conditione contracta, priorib. conditionalibus præferuntur. (b) III. Veltuti Sponsalia de futuro lapsu temporis solvuntur, ita & conditionata Sponsalia, propter similem rationem. Cum itaque ad matrimonium consummandum certum tempus sit præfinitum, illud innocenti personæ expectandum erit, (c) Quod si v. sponsus citra necessariam causam, post præfinitum tempus, per terrarum orbem vagetur quique sua divagatione nihil aliud spectat, quam ut deserta diuturnioris absentia tædio affecta aliam conditionem quarat, tunc publica citatio fieri debet, ut, si ad diem præfinitum non comparuerit, sponsa innocens ad alia sponsalia & vota licitè transire possit. (d) formulam absolutionis præscribit *Bechstadius tract. d. condit. sponsalib.* Ob wohl der Müller die N. mit dieser condition, so er innerhalb 4. Wochen von seiner Wanderschaft wieder kommen würde zu ehlichen verheissen / dieweil aber solche condition nicht erfüllet / und er disshalb keine Verhinderung zuthun sich in Schrifften erkläret / so wird dann nenhero gemeldte N. von dem Müller der Ehe halben billich loß gezehlt / immassen wir sie dann hiemit loß und ledig zehlen / und ihr das andere mit N. getroffene Ehegelöbniß

gelöbnis zu vollziehen verstaten und nachlassen. B. X. W.
In sponsalib. verò de futuro, ubi certum tempus præ-
finitum non est, sponsa sponsum, ex justa causa absentem,
ad tempus conventum, vel quamdiu causa durat, aut
sponsus malitosus desertor abest, expectare debet cer-
tum ejus mortis nuntium. (e) Vel si non continere
potest, tunc de Jure Civili, si absens sit extraprovinciam
per triennium, si in provincia existat, per biennium
expectare debet, quò elapsò & desertore, publicè ci-
tatione factà, non comparente, similiter ad alia sponsa-
lia innocens persona transire potest. (f) Ex quib. vide-
re est quod rectè sponsalia conditionata sponsalibus de
futuro æquiparentur.

(a) ut Theologi & Juri in hac Illustri Salanâ responderunt
A. C. M. DC. XVI. m. Decemb. quæ Responsio videre est in
Magnif. Dn. Richteri Var. jur. decis. part. 1. dec. 8. n. 6.

(b) Gloss. in c. super eo verb. alieno arbitrio in c. per tuas verb.
presumt. X. d. cond. app. Schneidevvin. d. Nupt. part. 1. n. 37.

(c) c. sicut ubi etiam Panormit. & preposit. X. d. spons. (d) l. 2.
C. d. spons. Harpr. ad Rubr. de Nupt. n. 67. Beust. d. spons. q.
60. 61. (e) Auth. sed hodie C. d. repud. (f) d. l. 2. C. d. Repud. d.
l. 2. C. h. t. Covarruv. c. 5. n. 7. Dn. Sithmann. Nocl. Pandect.
h. t. p. m. 540.

XXV.

Turpes & inhonestæ conditiones, aut con-
tra substantiam matrimonii sunt, aut non sunt.
Contra matrimonii substantiam sunt, ducam Te si
generationem prolis evites, vel si committas adul-
terium, aut si mihi promittis ne alter in alte-
rius complexionem veniat, quale conjugium in-
ter Regem Anglorum Egfredum & Etheldrudem conju-
gem fuit. Hæ & similes conditiones, cum & turpes sint,
& firmi

& fini & substantia matrimonii repugnent, nullū reddunt
 matrimoniū, etiam si accedat concubitus, (a) Quia nullus
 hic consensus, nec matrimoniū. Et hoc procedit nisi prius
 fuerit remissa conditio, & tandem carnalis copula se-
 quatur: vel uterque contrahentium in tales condiciones
 non consenserit, tunc pro matrimonio judicari adserit.
Kitzel (b) & *Bechstadius* (c) Condiciones quæ non sunt
 contra matrimoni substantiam sunt hæ, quando dico,
 promitto tibi conjugium si te à me cognosci permiseris,
 item si te nudam conspiciendam præbueris, & ejusmodi
 similes. Hæ verò condiciones propter turpitudinem
 rejiciuntur, ac pro nullis habentur, ratis manentibus
 sponsalibus, non secus ac si purè & absque ullâ condi-
 tione adjectâ contracta sint. (d) talis verò conditio ex-
 cipitur ut non rejiciatur, quæ prima fronte turpis vi-
 detur, consideratione verò honesta sit & apparet, puta,
 turpis est conditio, quando *Hector Achilli* sororem suam
Polyxenam in matrimoniū pollicetur, si universum exer-
 citum prodat, quo exemplo utitur *Cyprus*. (e) Verum
 potest ista conditio honesta esse, nam in genere non
 omnis proditionis species in honesta est, sed finis & cau-
 sa maxime observanda, simulq; apparentes species pro-
 ditionum à veris discernendæ.

(a) *cap. aliquando, caus. 32. q. 2. Dd. comm. ad. d. c. fin. §.*
d. condit. apposit. Covarruvias tom. 1. d. matr. part. 2. c. 3. §. 1.
n. 11. 17. (b) Synops. matr. c. 4. theor. 12. lit. g. (c) in elegant.
tract. d. condit. sponsalib. part. 1. cap. 7. n. 7. (d) c. 1. & fin. §.
d. cond. appos. Hostiens h. t. §. quæ condit. (e) d. Sponsalib. c.
§. §. 8.

XXVI.

Impossibilis conditio, quæ potentia hominis
 D non

non potest adimpleri, & per rerum naturam est impos-
 sibilis, puta ducam Te si cœlum digito attigeris, vel mare
 pedibus transieris, non valet, & ipso jure est nulla; Quic-
 quid etiam senserit Pontifex, (a) ut scribit *Nobilissimus*
Dn. Praeses. (b) Negotia enim hominum eam ob causam
 tractantur, ut non sint frustranea, sed ad effectum ut
 perducantur: Jam verò is, qui rem sub impossibili con-
 ditione promittit, animum se obligandi non habet, quia
 novit vel scire debet, tali quid pacto promitti non posse,
 cum non intelligatur consentire, teste JCo. (c) Non
 solum, inquit, stipulationes impossibili conditione ap-
 plicatas, sed ceteros quoq; contractus, veluti emtiones,
 locationes, impossibili conditione interposita, aequè
 nullius momenti esse. Et revera tales condiciones po-
 tius in dissensum, quam consensum tendunt, magisque
 jocosè ad irrisionem, quam seriò, aut ad obligationem
 factæ videntur, (d) simulata autem sponsalia nullius
 sunt momenti, & per jocum si quid promittitur obli-
 gatio non nascitur. (e)

(a) *in c. fin. d. condit. apposit.* (b) *in Syntag. Jurispr. Exerc.*
 29. §. 6. & seqq. (c) *l. non solum. 31. d. O. & A. l. 7. d. V. O. §. 10.*
7. d. Inutilib. Stipul. (d) *Covarruvias p. 2. d. matr. c. 3. §. 2. n.*
 13. *Cyprus d. Spons. c. 8. §. 6. n. 3.* (e) *l. simulata 30. ff. d. R. N.*
l. 3. §. 2. ff. d. O. & A. Dn. Carpzov. l. 2. Jurispr. Consist. tit.
2. defin. 19.

XXVII.

Ad condiciones quæ tacitæ insunt, nunc accedi-
 mus, Consistunt I. in provisione divinâ, ut, si Deo
 placuerit, si vixero. II. in provisione juris, ut si honestè
 potero, si salvâ legis aut Magistratus autoritate conjun-
 gi possumus, III. in actione hominis, ut, si integræ famæ
 es, si honestè & pudicè vixeris &c. Referri quoq; potest
 ad

ad tacitas condiciones, impuberū & minorum, promissio
v.g. si exspectare velis, donec ad maturā ætatem pervene-
ro, oder wañ ich so alt werde / daß ich so viel gelernet hab / daß
ich ein Weib ernehren kan / illorum autem sponsalia
non sunt firma, nisi post majorennitatem legalem con-
sensus reiteretur (a) ut etiam supra monui. Et hæ con-
ditiones, quæ tacitè sunt & intelliguntur, à voluntate
contrahentium non pendent, sed ex juris autoritate
procedunt, & non faciunt quidem sponsalia conditio-
nalia, gubernant tamen ejus exitum quoad obligatio-
nem. (b)

(a) c. literas. c. accessit x. d. spon. impub. c. unic. eod. in
6to. vers. idem quoq; (b) l. condiciones & l. aliquando ff. d. can-
dit. & demonstr.

XXVIII.

Insuper Sponsalibus quandoque etiam. I. Modus
adjicitur. Dicitur autem *modus à moderando*, quod mo-
deretur dispositionem seu promissionem, (a) Estque in
genere omnis dispositio seu qualitas contractui adjecta,
quæ nõ quidem conventionē suspendit ut conditio, sed ei
tantum modū præscribit, (b) puta, nubā Tibi, modo ultra
semestre solennitatem Nuptiarū nõ differas: ut conditio,
sic etiam modus & possibilis & honestus esse debet, &
consummato matrimonio ut impleatur necesse est; de
Impossibili & turpi verò res aliter se habet, *secundum Dd.*
opinionem. (c) Modus enim inest contractui, cui adjun-
gitur, nec pactum separatum à contractu inducit, unde si
contracto matrimonio etiam incontinenti fiat pactum,
quod repugnat matrimonii substantiæ, rejicitur pactum
manente firmo contractu, (d) etiamsi juratò promissio
facta sit, juramentum enim non debet esse vinculum
iniquitatis & impietatis, sed semper veritate, judicio &

justitiâ fulcitum, (e) ideòq; illicitum juramentum præstans, absolute opus non habet, cum non teneatur servare illud. (f) II. Dies, cum quis intra certum temporis spatium, aliquam in uxorem se ducturum, Hæ quidem promissiones, quamvis non obligent ad contrahendum, ante certum temporis spacium, & non suspenduntur, illa tamen veniente die potest agi, (g) nimirum si sponsus præfixo termino cum sponsa matrimonium non contraheret, sponsus à sponsâ compelli poterit. (h)

(a) Bart. in l. 40. §. ult. ff. d. condit. & demonstr. (b) secundum Bald. d. l. d. cond. & demonstr. (c) vid. Excellentissimus Dn. Præses d. Exerc. §. 8. (d) Card. c. fin. d. Cond. apposit. Covar. d. matr. p. 2. c. 3. §. 1. n. 10. & 24. (e) c. animadvert. 22. q. 2. (f) c. in malis 22. q. 4. (g) arg. §. 2. J. d. V. O. l. 213. d. V. S. (h) a. sicut. 22. d. spons. Abb. c. 12. illis 5. n. 5. ood.

XXIX.

Sponsalia interdum juramento firmari solent, unde sponsalia etiam dicuntur *jurata* vel *non jurata*; jurata sunt, quorum promissionibus adhæret jusjurandum; sic quando Stuprator neget promissionem conjugii, puella affirmet, tunc illi deferri solet juramentum purgationis. (a) Sed Queritur an in causa Sponsaliorum etiam locus sit juramento suppletorio? primo intuitu regulariter Neg. Quia in magnis & arduis causis, juramentum suppletorium non defertur, propter periculi magnitudinem & suspicionem perjurii. (b) Verùm distinctione opus erit: ut: Neganti sponsalia, cum ad illa destruenda jurare paratus sit, juramentum nunquam defertur; sed affirmanti, si intentionem suam plusquam semiplenè probaverit, simulque insignis & gravis concurr-

currat præsumtio, (c) his enim rectè à iudice pensatis, potest talis delatio juramèti fieri, siue agatur de aliquo impedimento conjugii, (d) fit præterea homo non improbus, qui petat sibi personam æqualem, aut non multum supra suam conditionem eminentem. Deinde disquisitionis est an tale iuramentum etiam imponi possit Vitiatæ, plusquam semiplene probanti? Et pro Negativa sententia militat *Cypræus*, (e) idque quod talis mulier siue vitiata, pudicitia jacturam fecerit, & infamis sit, & susque deque habeat, quid jurata dicat vel affirmet: Ego quamvis à Dd. opinionib. non pendeam, ubi veritatis fundamentò suffulcior attamen affirmantium sententiæ, non possum non album calculum adjicere, quia illa saltem infamis est, quæ palàm corpore quæstum facit, (f) quâ de hîc quæstio nulla, sed de amassâ; & quomodo vitiator huic objiciat infamiam, qui in pari cum eâ culpa est? (g) Et quidni hæc admitteretur ad suppletorium iuramentum, cum illa non arceatur à iuramento purgatorio? Et hæc sententia usu receptior. (h)

(a) *Kitzel Synops. matr. c. 10. theor. 26.* (b) *Gailius lib. 15 ob. 108. n. 10.* (c) *Abb. in c. mulieri column. 3. & 4. l. ult. C. si ex fals. instrum. l. fin. C. d. probat. Nobiliss. Dn. Præses Syntag. Jurispr. Exerc. 17. §. 44.* (d) *Dn. Carpzov. 3. resp. 57. & Jurispr. Consistorial. 3. def. 46.* (e) *de Sponsalib. c. 14. §. 19.* (f) *l. 43. §. 1. & 4. d. R. N.* (g) *Dn. Hahn ad Wesemb. π. h. l. n. 3.* (h) *Covarr. d. tr. p. 1. c. 4. §. 1. n. 8.*

XXX

De causa Sponsalibus adjecta dicendum est, quod illa siue vera, siue falsa sit, non dirimat nec infirmet Sponsalia, sed pro non adjecta habeatur, puta, ducam Te quia dives, quia pulchra, quia hujus vel illius filia es:

D 3

etfi

etsi neutrum horum verum sit, nihilominus rata sunt sponsalia & purè intelliguntur contracta, Error enim circa qualitatem accidentalem & fortunam sponsalia non infirmat, (a) sibi quoque imputare debet, qui contraxit cum eâ, cujus conditionem exactius debuisset explorare. (b) Error autem personæ justè impedit Sponsalia: (c) Imò & si quis vitiatam ab alio ignoranter duxit, eam nequaquam retinere tenetur, quod juri divino, (d) & Civili, (e) consentaneum est, uti etiam hodie passim in judiciis consistorialibus, (f) omnium Theologorum & Jutorum unanimi voto & sententiâ ejusmodi non modo sponsalia, sed matrimonia quoque dissolvuntur, ut persona innocens & enormiter decepta pronuncietur libera, non tantum quoad thorum, sed ut & alteri nubere possit, (g) Interim probè notandum, quod sponsa quæ se pro Virgine gerit, cum non sit & juveni nubit, panâ arbitrariâ puniri debeat; Jure enim divino, mulier corrupta, quæ se pro virgine elocari passa est, vel capitali etiam supplicio affici jubetur, (h) Et jure Civili, crimen stellionatus incurrit, (i) Idque quod in re tam magni momenti fallere turpissimum sit, etiam Parentes & Tutores, qui vitiatam puellam sciebant, quod sponsum de ceperint, & ad fidem dandam dolo impulerint, puniendos esse existimat *Cypræus*. (k)

(a) *c. unic. vers. Error fortuna. caus. 29. q. 1. Dn. Hahn d. l. p. m. 220.* (b) *Gail. l. 2. O. 93. n. 11.* (c) *c. tuanos 26. circa fin. in verb. ne unq. in prædict. person. de Sponsalib. c. unic. 29. q. 1. c. si quis ancill. cum seqq. c. 29. q. 5.* (d) *per c. 22. Deut. v. 21.* (e) *arg. l. exempto 11. §. si quis virg. d. act. emt. l. eleganter ff. d. dolo* (f) *teste Nic. Reusnero lib. 1. Consult. q. 5. n. 78. & 79. vid. Harpr. ad §. 12. & 13. de Nupt. Schneid. h. t. p. 4. n. 59. Hoen. Disp. Inst. 2. §. 7. Disp. 6. pand. §. ult. lit. E. Ejusd. Disp. Reg. Jur. 4. ad l. 19. q. 1. Magnif. Dn. Richter quest. Misc.*

13. Beatissimus Dn. Ungepaur Exerc. Inst. 3. q. 8. Sc. (g) l. consensum §. virum & §. fin. C. d. repud. vid. Clammerus compend. Juris Civil. tam feud. Tit. 43. n. 40. & 41. (h) arg. Deut. c. 22. vers. 21. (i) l. stellionatus 3. §. 1. 2. 3. Idem. l. fin. ff. stellionatus. Kitzel Synops. matr. c. 4. theor. 19. lit. b. (k) de sponsalib. c. 13. §. 46.

XXXI.

Quia dictum fuit quod Error sit impedimentum sponsaliorum, non abs re me facturum puto, si & cetera impedimenta illorum tam animi quam corporis afferam & proponam; Est itaq; impedimentum Sponsalium I. Ebrietas, puta enormis & immodica, adeoque talis quæ mentis inducat exilium, tunc enim deficit consensus, qui in Sponsalibus tanq. pars fundamentalis exigitur, (a) talis quippe ebrius qui caret omni rationis usu, adeo ut humanis moribus non utatur, sed prorsus belluino more grassetur, & veluti porcus in luto se volutet; bestiaæ similior est quam homini, & hæc Ebrietas est justa repudii causa, nisi sponsus cum edormisset crapulam fidem repetierit, tunc sera futura est pœnitentia (b) II. Dolus, malitiis enim hominum non indulgendum nec fraudibus via aperienda est; adeoque nemini dolus suus patrocinari debet, vel lucri esse. (c) III. Furor, five enim stipuletur furiosus, five promittat, nihil agi naturâ manifestam est, quia non consentire potest, imò æquiparatur non solum brutis sed & mortuis. (d) IV. Inimicitia contrahentium capitales, nihil enim conjugio quod amore & benevolentia conciliari oportet, magis repugnat, quam odium & malevolentia, si itaque timor sit, ex futuris nuptiis oriri posse homicidia, adulteria, & similia crimina, perpetuasque rixas & alterna jurgia, tam inter futuros conjuges, quam illorum

illorum propinquos, ob graves istas capitales inimicitias inter personas desponsatas ortas, etiam sponsalia de presenti dirimi posse ex J. Canonico videre est, (e)

(a) *c. sanè. c. inebriarunt 9. caus. 15. q. 1. Wesemb. d. R. N. n. 8. Hackelman disp. 14. §. 4. lit. c. Dn. Ludwell. Exerc. 2. §. 5. lit. c.* (b) Melch. Kling *d. caus. matrim. tit. d. Errere qualit.* (c) *c. tuanos 26. in fin. d. sponsalib. l. 25. C. d. Legat. Menoch. lib. 1. præsumt. 92. n. 4.* (d) *c. dilectus 24. h. t. l. furor 8. h. t. l. 24. ff. rem. rat. Gailius l. 2. O. no. n. 21.* (e) *c. 2. & c. requisivit 17. h. t. Magnif. Dn. Richter decis. 8. n. 11. Harprecht ad rubr. Nupt. n. 138.*

XXXII.

V. Immutatio status, quando enim sponsa per sponsalia de futuro, juveni honesto & bonæ famæ nupsit, ille verò, post eadem contracta, committit homicidium, latrocinium & aliud id genus, ut propterea infamis fiat adeò ut civiliter mortuus esse videatur, æquissimū videtur, sponsam propterea audiri, & ad consummandum matrimonium non compelli. (a) VI. Fornicatio, Veluti enim sponsa non tenetur retinere sponsum, qui post contracta sponsalia, libidinibus se contaminavit, & scortari cepit. (b) ita tantò magis sponso licebit repudiare sponsam si & illa post contracta sponsalia fornicata fuerit. (d) VII. Cæci amoris vehementia, quæ nonnunquam incantationibus, veneficiis, philtris seu poculo amatorio procreatur. (e) VIII. Impotentia coeundi, Unde rectè à sponsaliorum jure arcentur *ex parte Masculi*, castrati, Thlibiæ, Thlasiæ, apud quos nulla spes generandi, (f) spadones verò non prohibentur contrahere sponsalia, experientiâ enim notum est quod illi qui unicum testiculum habet generare possint, (g) *Ex parte fœmelle*, quæ suâ naturâ ita arcta sunt ut à nemine cognosci, & viti-

vitiumq; illud incisione, aliove remedio citra summum periculum tolli non possit. (h) De Hermaphroditis dicendum venit, quod neque illis licitum sit sponsalia contrahere, nisi ex inspectione de sexu prævalente constet, (i) Ita si in eo virilia prævaluerint maritum fieri, si muliebria in eo exuberent, nubere posse statuo; sin verò utriq; est æqualis, non admittendus est ad S. Conjugium, nisi juramento promiserit, quod altero præter electum non sit ufurus. (k)

(a) *Vid. Kitzel Synops. matr. c. 8. theor. 14. lit. a.* (b) *arg. cap. si ducturi. 2. h. caus. 32. q. 6.* (d) *Covarr. Tom. 1. p. 1. d. spons. c. 5. n. 2.* (e) *Wurmsler Nucl. controuv. 7. Civ. Disp. 2. θ. 5.* (f) *l. 30. §. 1. ff. d. J. dot. l. 14. §. ult. d. man vend.* (g) *2. §. 1. ff. d. Adopt. §. sed & illud. Inst. eod. l. 4. ff. d. R. milit. & l. pomp. d. edilit. edict.* (h) *l. 14. §. 7. d. edilit. edict. c. fraternit. 6. in pr. & propè fin. vers. per hac x. d. frigid. & malefic.* (i) *arg. l. 10. d. stat. hom. Dn. Præses, Præceptor meus nunquam sine prolixâ observantiæ præfatione nominandus Exerc. 29. θ. 27.* (k) *Vid. Zoësius h. t.*

XXXIII.

Fluit ex hac præcedenti Th. Quæstio, Si nimirum Virgo, Castrato, vel Eunucho fidem matrim. dederit, non ignara eum hoc vitio laborare, vel si post sponsalia resciverit eum virum non esse, & nihilominus nuptias consummare cupiat. Utrum illud concedendum? Neg. Quod enim illorum sponsalia dirimere debeant, suadet jus divinum, cum ejusmodi homines eo jure prohibeantur mariti fieri, (a) deinde conjugium benedictionis non sint capaces. Nihil itaque obstat, quod Virgo sciens volensque Nuptias cupiat: In re enim tanti momenti Magistratûs est partibus consulere, qui suis commodis consulere non possunt, cumque perire volens audiendus non sit, (b) Et quod magis est, quia verendum, ne Virgo

E alibi

alibi amori operam dare incipiat, & conjugio pro vela-
mento turpitudinis utatur, melius, ut illi ab his Nuptiis
abstineant. Aliter res se habet, quando mulier sciens
volensq; Castrato nupserit, & matrimonium consumma-
tum sit, sibi enim imputare debet, quod tali sciens & vo-
lens contraxerit, (c) contrahens etiam scienter cum
impotente ad copulam, postea separari non potest, sed
impotenti ut frater aut soror cohabitare tenetur. (d)

(a) Joh. Gerhard. *in loco d. Conjugio* §. 235. p.
358. (b) *l. 6. d. appellat.* (c) *l. si fidejuss. §. si neq; ff. qui satisd. cog.*
c. 86. d. R. 7. in 6to. (d) *c. consultationem 4. §. d. frigid. & malev.*
c. requisiv. 33. q. 1. c. quod Deo 4. c. 33. q. 5. c. omnino dist. 31.
Beust. d. matr. p. 2. 14. Harpr. de Nupt. §. sunt & alia. in. 107.

XXXIV.

Porro Jure Civili, sponsalia sive Nuptias contra-
here prohibentur: *Servi, & peregrini* (a) *Tutor Curator*
aut horum filii, cum pupilla vel minore, cujus cura tu-
telave geritur. (b) *raptor cum rapta.* (c) *praeses cum provin-*
ciali (d) *amplissimus cum humili, vel Senatorius cum li-*
bertinâ aut Vili. (e) Verum hæ quatuor postremæ
prohibitiones civiles, jure novissimo non consideran-
tur, etiam jure Canonico, adeo ut Viro in dignitate
constituto, vel meretricem etiam ducere liceat, si qui-
dem Jus canonicum in sponsalibus non conditionem
personarum, sed consensum solum & sacramentum at-
tendit, (f) Imò hoc jure impudicam seu meretricem
ducens, opus charitatis exercere & benè mereri di-
citur, (g) & talis plebeja si viro nobili nubat,
hujus nobilitatem participat, (h) tale matrimonium fuit
Anno M. D. LXVIII. Erici, Sueciae Regis cum Catharinâ li-
ctoris filiâ, quâ is concubina fuerat usus, & post gemina-
tam ex eâ susceptam sobolem, justis nuptiis sibi conjun-
ctam,

etiam, *Reginam* pronunciavit. (i) Item ætatis ratione prohibuerat etiam lex Julia majorem Sexagenario jungi minori quinquagenaria, & majorem quinquagenaria minori sexagenario: (k) verum Justinianus hanc legem etiã correxit, & *Sexagenariis & quinquagenariis legitimas nuptias* contrahere permisit, (l) & consequenter si fortè mulier quinquagenaria partum ediderit, eum patri suo tanq. legitimã sobolem succedere constituit. Exemplum illustre partus quinquagenariæ in Constantia regni Neapolitani herede, quæ major quinquagenaria ex monasterio extracta Henrico V. Imp. nupsit, & postea Panormi publica in platea, sub Papilione, in conspectu mulierum illustrium peperit. (m)

(a) l. 3. C. d. Incest. Nupt. (b) l. 36. 60. 66. C. d. Nupt. C. d. d. Interdict. Matrim. (c) Nov. 134. l. un. C. d. rapt. (d) l. 38. l. 57. hic. (e) l. hamilem C. d. incest. N. l. 44. ll. seqq. d. R. N. (f) auth. sed novo jure C. d. Nupt. 23. C. d. Nupt. Novell. 51. 78. c. 3. Nov. 89. c. ult. Nov. 117. c. 6. cap. cum locum, & ibi Panormit. n. 3. X. de spons. junct. lib. 1. Samuel. c. 28. (g) cap. intra opera. 20. ubi Panormit. & Flin. X. de sponsalib. vid. Gail. l. 2. O. 141. n. 6. (h) Excell. Dn. Præses Studiorum meorum Patronus devoto adfectu colendus. d. Ex. 6. 28. (i) Jacob. Aug. Thuan. lib. 41. Hist. sui temp. (k) ut notat Hotom. in libell. d. Legib. Populi Rom. verb. Papiæ Poppæa. (l) l. sancimus. 27. d. Nupt. (m) ut ex Aton. Florent. & Paulo Emilio refert Armitæus d. J. Connub. c. 2. sect. 4. n. 13.

XXXV.

Deniq; de Personis Sponsalia contrahentibus illud observandum venit; *Quod ratione necessitudinis seu propinquitatis*, quædam personæ conjungi prohibeantur, ubi videndum ne quis ex gradibus prohibitis aliquam sponsam ducat, quæ prohibitio fit vel ratione cognationis, vel affinitatis, vel publicæ honestatis.

Verum quia de hac prohibitione, Dd. plurimum in Ti-
tulo Nuptiarum quam sponsaliorum, tractant, &
Nuptias copiosius persequi, mei jam instituti non est,
paucam tantum de illa prohibitione, quæ fit ob honesta-
tem publicam, adponere placet.

XXXVI.

Hinc propter justitiam publicæ honestatis, Pater
sponsam filii fortè defuncti, vel filiam conjugis repu-
diatæ: & filius sponsam Patris, in uxorem ducere non
potest, (a) quod etiam dicendum de sponsa defuncti fra-
tris, nam neque & illam ipsius Frater ducere potest;
quanquam Fratris tui sponsa tibi non est loco filiæ vel
matris, est tamen tibi Fratris ac loco Sororis, cui etiam
reverentia nuptias prohibens debetur. (b) Non tamen
desunt, qui existimant hoc in casu locum dispensationi
esse. (c)

(a) §. 9. f. d. Nupt. l. 12. §. 1. eod. (b) Dn. Carpzov. l. 2.
Jurispr. Consist. def. 106. 107. Harprecht. §. 6. n. 11. Inst. d.
Nupt. (c) vid. Sithmann. arb. consangu. c. 7. n. 31. Dn. Car-
pov. d. l. 1. def. 12.

XXXVII.

Duorum autem Fratrum liberi, qui patruales dicun-
tur, item Consobrini & amitini, tam jure Civili quam jure
divino, (a) non verò Canonico (b) Sponsalia rectè con-
trahunt: Ratio quia duorum fratrum vel duarum soro-
rum liberi Jur. Civ. sunt in quarto gradu lineæ æqualis,
itaque una persona alteri remotiori gradu est conjuncta,
cum etiam hic cesset causa prohibitionis, non immeritò
& ipsa cessat prohibito (c) Duorum itidem conjugum li-
beri, ex alio marito, & aliâ uxore prognati, qui compri-
vigni dicuntur, omni jure rectè conjunguntur. (d) Ratio,
Quod inter comprivignos nulla intercedat affinitas, ut-
pote:

pote quæ inter maritum & cognatos uxoris, vel vice-
 versa solum contrahitur: Inde etiam quoniam Jani-
 trices i. e. duorum fratrum uxores, Jur. Civ. quoque
 affines non sunt, (e) non incommode duo fratres duas
 sorores ducere possunt: Illustre Exemplum habemus in
 familia Hassiacâ ubi Wilhelmus Sapiens, Ludovicus III.
 & Georgius, fratres, tres sorores, Christophori Duci
 Wirtenbergici filias duxerunt: Quod etiam Pater &
 filius, cum Matre & filia sponsalia inire possunt, satis
 constat:

(a) §. duorum. 4. §. d. Nupt. l. 19. C. eod. l. 67. §. 1. d. R. N.
 Genes. 29. v. 10. Jos. c. 15. v. 17. (b) c. 8. §. d. consangu. (c) c. cum
 cessante §. d. appellat. vid. Riemer. quest. Illustr. decad. 2. §.
 8. (d) §. 8. J. d. Nupt. l. 34. §. inter privignos 2. d. R. N. c. 5. d.
 consangu. & affin. Levit. 18. 11. (e) d. §. 8. J. d. Nupt. & d. l. 34.
 d. R. N.

XXXVIII.

Restat ut finis sponsaliorum subjungatur, qui est
 conjugii promissi consummatio, (a) cujus pro-
 bationi plerumq; arrhæ inserviunt, quæ sunt vera Sym-
 bola, seu tessera matrimonii promissi: unde tritum illud:
 Ist der Finger beringet/so ist die Jungfr. bedinget. (b)
 Arrha Germanis dicitur Mahlschatz / (c) voce mahl/
 quasi sit signum sponsæ, germanicè enim vox Mahl
 signum denotat, & voce Schatz frequenter sponsi spon-
 sas suas salutare solent: Quibusdam in locis vocatur
 Handtreu/Hafftgeld. (d)

(a) Wesembecius in π. n. 7. d. sponsalib. (b) c. fem. 30. q.
 5. (c) Dn. Carpzov. Jurispr. forens. p. 3. const. 11. def. 12. (c)
 Cypræus tr. d. sponsalib. c. 11. §. 1. n. 1. Dn. Besoldus Thes.
 Pract. voce Hafftgeld.

IXL.

Arrhæ olim dabantur sponsæ à sponso, non vicissim

E 3

sponso

Sponso à sponsa ut statuit *Cujacius*, (a) Verùm quod hodiè etiam sponso à sponsa arrhæ dentur testis est *Bo- cerus*, (b) & quotidiana experientia, cum plurimis in locis, non saltem privatim, verum etiam publicè in ipsa sacerdotali benedictione, quando ipsum contrahitur matrimonium, contrahentes arrhæ loco sibi invicem an- nulum dare soleant. Dantur autem non solum annuli pretiosis gemmis insignes, sed & armillæ vel catenæ aureæ, aut alia sæpè magni pretii ornamenta, (c) pos- sunt quoque contrahentes non tantum per se, sed etiam per alios quoque arrhas dare vel accipere, (d) expressè enim constat quod Pater & mater, pro filia, Avus pro Nepte arrhas accipere & dare possint. (e) Exemplum habemus apud *Zasium*, (f) ibi Ich schicke Euch hiemit einen Ring zu einem gewissen Zeichen meiner rechten und redlichen Lieb/und damit Euch und keine andere zu meis nem Ehe weib zu haben/und Euch hiemit zu vermählen und zu nehmen.

(a) in *π. h. t. & lib. 4. O. 26.* Herm. Vultejus *Jurispr. Rom. lib. 1. c. 10.* (b) *Class. 1. disp. 9. § 23. lit. E.* (c) *Dn. Carpzov. Jurispr. forens. part. 3. Const. 11. def. 12. n. 2.* (d) *l. 5. C. h. t.* (e) *Bachov. ad Wesemb. π. h. t. n. 5.* (f) *l. 2. Con. 3. n. 7.*

XL.

Cum autem res non solum naturaliter tradantur sed interdum etiam per fictam traditionem illarum pos- sessio transferatur, proinde non in convenienter Qua- ritur, An ad arrham constituendam vera & na- turalis requiratur traditio; an verò per fictam traditionem arrha dari possit? Non desunt quidam, qui probare volunt, quod per fictam traditionem non minus arrha dari possit, quam per veram rei tradi- tionem

tionem, (a) Verùm Bartoli, & Covarruviæ sententia
magis arridet, qui docent, quod hic realis necessaria
sit traditio: Ubicunq̃ enim lex requirit actualem
five corporalem rei traditionem, ibi non sufficit ficta
traditio. Atqui LL. de arrha loquentes, talibus utuntur
verbis, ratione formæ, *accipere* &c. (b) E. nec hîc sufficit
ficta traditio: Deinde requiritur ratione formæ ut veræ
arrhæ tradantur evidentioris probationis gratiâ, ut evi-
dentiùs probare possit, sponsalia contracta esse, (c) ut &
contractus sit eò firmior & expeditior, & illi qui ad fue-
runt testes certiores redditi affirmare possint sponsalia
inïta esse, illudq̃; se non tantùm auribus sed etiam ocu-
lis, atq̃; sic duobus sensibus hausisse & percepisse. (d)

(a) *vid.* Tiraquell. *in speciali tr. d. constit. poss. pag. 1. n. 2.*
& *seqq.*, (b) *l. 5. C. h. t. l. u. §. 6. in fin. ff. d. act. emt. l. f. ibi ar-*
rhis acceptis d. L. commiss. (c) l. 35. pr. ff. d. contr. Emt. pr. J.
d. Emt. & Vend. (d) Cypræus tr. d. sponsalib. c. 11. §. 4. n. 5.

XLI.

Jucundæ quoque Quæstionis est. Si nimirum Ju-
venis nulla præcedente de sponsalibus tractatione, nul-
laque illorum mentione factâ, puellæ annulum obtu-
lerit, ipsaque illum tacens acceperit, num probentur
contracta sponsalia ex ista traditione annuli. Resp. Quod
non, Nuda enim annuli traditio, donatio quædam po-
tius dicenda, quam subarrhatio, (a) cum etiam hæc
nuda annuli datio & ob alias causas, (b) puta, donandi
animo, (c) aut ex amore turpi fieri possit, vel etiam ut
amasia ornatior incedat, imprimis cum catenam auream
vel alia pretiosa ornamenta dedit, hæc sanè omnia
sunt signa planè æquivoca, quæ ob incertitudinem, ac
suâ naturâ nihil certi probant & sic sponsalia inter illos
non probantur contracta: Hanc meam sententiam
quoque

quoque confirmat *Dn. Habn.* (d) qui expressè dicit quod
indicia concurrere debeant, adèd ut neganti se matri-
monii causa dedisse, statim juramentum purgationis
imponi possit, ut etiam existimat *Cyprus*, (e) *Joach.
Beust.* d. spons. c. 5. Quando inquit: Sponsalia, per so-
lum annulum datum non contrahuntur, nisi vo-
cibus lingua figuratis hoc exprimat, vel aliter,
significatur, annulum in hoc dari, & illum mulier
vel virgo sponsaliorum nomine recipiat, tunc
pro veris sponsalibus sunt habenda.

(a) *Sanchetz d. sponsalib. Disp. 35. n. 1. Arnisz. d. 7. Con-
nub. c. 3. sect. 1. n. 8.* (b) *cap. illud. n. 8. d. presumt.* (c) *l. 36. §. 1.
donat. inter vir. & ux.* (d) *in Not. ad Wesemb. π. h. t. n. 5.
vers. plerumq.* (e) *d. spons. c. 11. §. 1. n. 7. 6.*

XLII.

Sponsum, nuptiis secutis, arrham J. Civili repetere
posse quidam statuunt, cum hoc jure, arrha detur
non animo donandi, sed ut signum sponsaliorum con-
tractorum, quo signo cum matrimonio non amplius sit
opus, meritò qui dedit, illud repetere poterit, (a) Ve-
rùm plerumq; hodiè contrarium observatur, & spon-
sus & sponsa, arrhæ nomine accepta, den *Mahlschas*/
nuptiis secutis æquæ ac sponsalitiæ largitatem retinent.
Nuptiis verò non secutis, pars quæ renuit eas implere,
si arrhas dedit, amittit eas, (b) si accepit in duplo illas
restituit, (c) Veteri jure, qui acceptâ arrhâ, sponsalibus
sine justa causa renunciabat, ex legis dispositione qua-
druplum restituebat, (d) quod tamen postea Imp. Ju-
stin. abrogavit. (e) Ubi verò alteruter justam renunti-
andi causam habuit, tunc pœna hæc cessat, (f) & ita
nec is qui dedit, perdit arrham, qui illam accepit,
duplum

duplum restituit, sed arrha simpliciter, nisi aliter con-
ventum fuerit, repetitur. (g) Similiter quoque si spon-
salia ob defectum consensus Parentum, aut vitium clan-
destinitatis irrita fiunt, arrhæ solum invicem restitui
debent. (h) Hæc verò omnia observantur in Sponsali-
bus de futuro, nam in sponsalibus de præsentia aliter res
se habet, non enim ignorandum, quod in illis sponsus
vel sponsa hodiè poenitere & sponsalibus illis renuncia-
re nequeant, licet arrham datam relinquere, vel ac-
ceptam in duplo restituere velint; Cum hæc sponsalia
adeò sint obligatoria, ut etiam sine arrhis contracta, nec
mutuo contrahentium dissensu dissolvi possint, (i) E-
multo minus poenitentia locum inveniet, si arrha datæ
fuerint.

(a) arg. l. 11. §. 6. ff. d. act. emt. (b) l. ult. ff. d. Leg. Com-
miss. Cujac. l. 11. O. 17. (c) l. mul. 5. C. h. t. (d) l. 6. C. Theodos.
d. spons. l. 5. §. 1. vers. quadr. videl. C. eod. (e) l. 2. l. ult. C. h. t.
l. 1. C. si Nupt. ex rescr. pet. (f) d. l. 11. §. 6. ff. d. act. emt. (g)
l. 2. C. quand. lic. ab emt. reced. (h) l. 5. vers. qua ita custodiri C.
h. t. (i) Beust. d. sponsalib. part. 1. c. 58.

XLIII.

Disputant Dd. An prædictæ poenæ arrhales etiam
de Jure Canonico locum habeant? & quidam hoc ipsum
negant; Verùm sufficit hoc non dissentire, & LL. Ci-
viles hæc in parte à J. Canonico non esse correctas, un-
de communis sententia idem de J. Can. obtinere dicit.
Vid. Zoës. Comment. Digest. h. t. n. 9. Sanchez. lib. 1. Disp.
30. n. 11. Dn. Habn ad Wesemb. ꝛ. h. t. n. 5. in fin.

XLIV.

Altioris indaginis est: An Pater, promittens filiū
vel filiæ matrimonium, tradens vel accipiens ar-
rhas ut matrimonium sequeretur, illas perdat, vel

F

acce-

acceptas in duplum restituat, si ille fecit, quantum potuit, ut filia adimpleat, filia verò nullo modo ad hoc induci potuit? Neg. Si enim Pater curam & diligentiam adhibuit, & fecit quicquid potuit, ut matrimonium illud contrahatur, tunc promissum merito censetur præstitum, (a) imò licet Parens, vel mediante juramento, seu sub pœna promiserit, sese tali personæ, filium vel filiam matrimonio locaturum esse, nec tamen proinde Pater perjurium incurrit, utpotè cujus promissioni, hæc tacita conditio inserta esse censeatur, si filia etiam voluerit, (b) insuper difficultas quæ est impossibilitas in facti obligatione, excusat Patrem à pœna, (c) nunc autem filiam, ut hunc vel illum in matrimonium ducat, Parens cogere nequit, ut dictum fuit supra in *θ. XI.* ut sic culpa in Patrem transferre nequeat, ubi verò nulla est culpa, ibi nullum locum habet pœna. (d)

(a) *§. si quis alium ubi Dd. comm. Inst. d. Inut. Stip. Pænorm. in c. ex literis X. de sponsalib.* (b) *arg. c. tua sanct. 2. & 3. caus. 31. q. 2.* (c) *l. fin. §. id juris ff. ad L. Rhod.* (d) *l. 22. C. d. pœn. vid. Nob. Excell. atque Consultissimus Dn. Lauterbach Jctus exactissimæ eruditionis, lumen & decus Illustr. Acad. Tübing. in elegantissimo in Tractatu d. Arrha. *θ.* 161.*

XLV.

Cæterum non locum habet pœna arrharum quando sponsus vel sponsa præmoriatur, atque sic unius mortem sponsalia impediuntur. (a) Sed non satis expedita est Quæstio. An arrhæ ab heredibus præmortui sponsi repeti possint? Resp. distingv. inter sponsalia de futuro, & sponsalia de presenti, ita ut in illis, (etiamsi osculum intervenerit; quod quidem interdum impedit dotalem sponsalitiæ largitatis, sed non arrhæ repetitionem

nem (b) non verò in his restitutionis locus sit.

(a) l. 2. C. h. (b) l. 16. C. de donat. ante Nupt.

XLVI.

Denique & illud controversum est. An filius cæ-
tenas aureas, brachilia aut alia ornamenta pretiosa,
quæ Parens ipsi dedit, ut sponsæ suæ arrhæ loco sum
Mahlſchaz traderet, in communem hereditatem con-
ferre teneatur? Resp. Quod nullum sit dubium quin
conferre teneatur, (a) nisi probetur, intentionem Pa-
tris fuisse, ut filius illud præcipuum haberet, (b) *Sic etiam*
Dnn. Scabini Lipsienses Responderunt his verbis So seyd
Ihr die Ehren-Kleider / Ring und Mahlſchaz / so Euch bey
eurer Ausstattung der Vater gegeben / in gemeine Thei-
lung zu conferiren / oder Euch an eurem Antheil abkürzen
zu lassen schuldig V. R. W. (g) Non verò in festivitatem
Nuptialem impensi, ea quippe quæ tempore nuptiarum
consumta sunt non conferuntur. (d)

(a) l. 2. 5. 12. l. 17. 19. C. d. Collat. Gail. l. 2. O. 91. n. 6. No-
bilissimus Dn. Struv. Patronus meus, bene de me meritis.
Syntagm. Jurispr. Ex. 37. §. 42. (b) *Auth. ex testamento C. d. col-*
lat. (c) Dn. Carpzov. p. 3. c. 11. def. 12. in fin. (d) arg. l. 2. §. 2. ff.
d. collat. l. 5. C. eod. Schneidew. ad §. quæd. actionis n. 46. J. d.
Att. Bocerus cl. 3. disp. 13. §. 52.

Th. ult.

Jamque etiam optatâ mea cymba potitur arenâ.
Habes itaque *Benevole L.*, quæ (*ut patria meisq., Studium*
meum probarem) de sponsalibus concinnare volui, & hæc
non quidem pro materiæ dignitate, sed ingenii te-
nuitate proposuisse sufficiat, sicubi expectationi *Tua*
non omni ex parte satisfeci, & non omnia ex Tripode
Apollinis videbuntur dicta, cogitabis nullum in homi-
nem tantam cadere perfectionem, quæ nō suos quodam-

F 2

modo

modo patiatur navos; quapropter amicè Te rogitò,
velis corrigenda corrigere, sed quod vera amantis est,
placidè & sine affectu, meliora sequar monentem,
interim.

— — — stet littore puppis,
SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM
IN SECU LA SECU LORUM AMEN.

ΕΠΙΜΕΤΡΑ.

1.

Q. Si clandestinis Sponsalibus, quæ insciis, sive in-
vitis & reluctantibus Parentibus contracta sunt, concubi-
tus accesserit, An eo sic confirmetur, ut à Parentibus
Sponsæ dissolvi queant? Ego juris inspectâ strictâ ratione
affirmo. *vid. Job. à Sande Decis. Fris. lib. 2. Tit. 1. def. 4.*

2.

Sponsus in pactis dotalibus promiserat, quod nun-
quam vellet discedere à loco & domicilio sponsæ, futuræ
suar uxoris: Quæstionis itaque est, an sponsus, promissis
præcisè stare teneatur? Ratio dubitandi maxima est, quod
pacta sint servanda; Verùm eâ haud attentâ Negativam
sententiam defendam.

3.

Si post sponsalia purè contracta concubitus accesserit,
& sponsa conceperit: Sponsus verò ante consummatio-
nem vel confirmationem matrimonii diem suum obeat,
an partus iste posthumus sit legitimus? Affirm.

4.

Quâ pœnâ puniendus ille qui virginem nondum
viripotentem defloravit vel corrupit? Resp. Humiliores
in metallum damnandi, honestiores in Insulam relegan-
di, per text. express. in l. 38. §. 3. ff. d. pœn.

5.

Amatoriæ literæ (die *Duylbrieff*) inter amantes pro-
bant matr; moniũ contrahendum, non verò contractum.

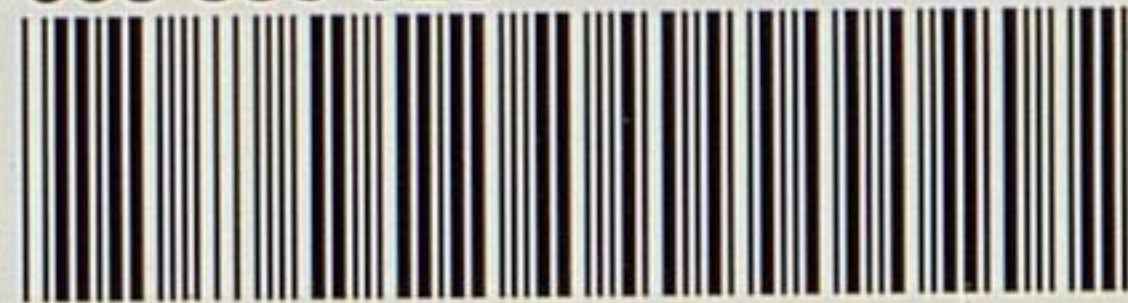
F I N I S.

AB: 152995

ULB Halle

3

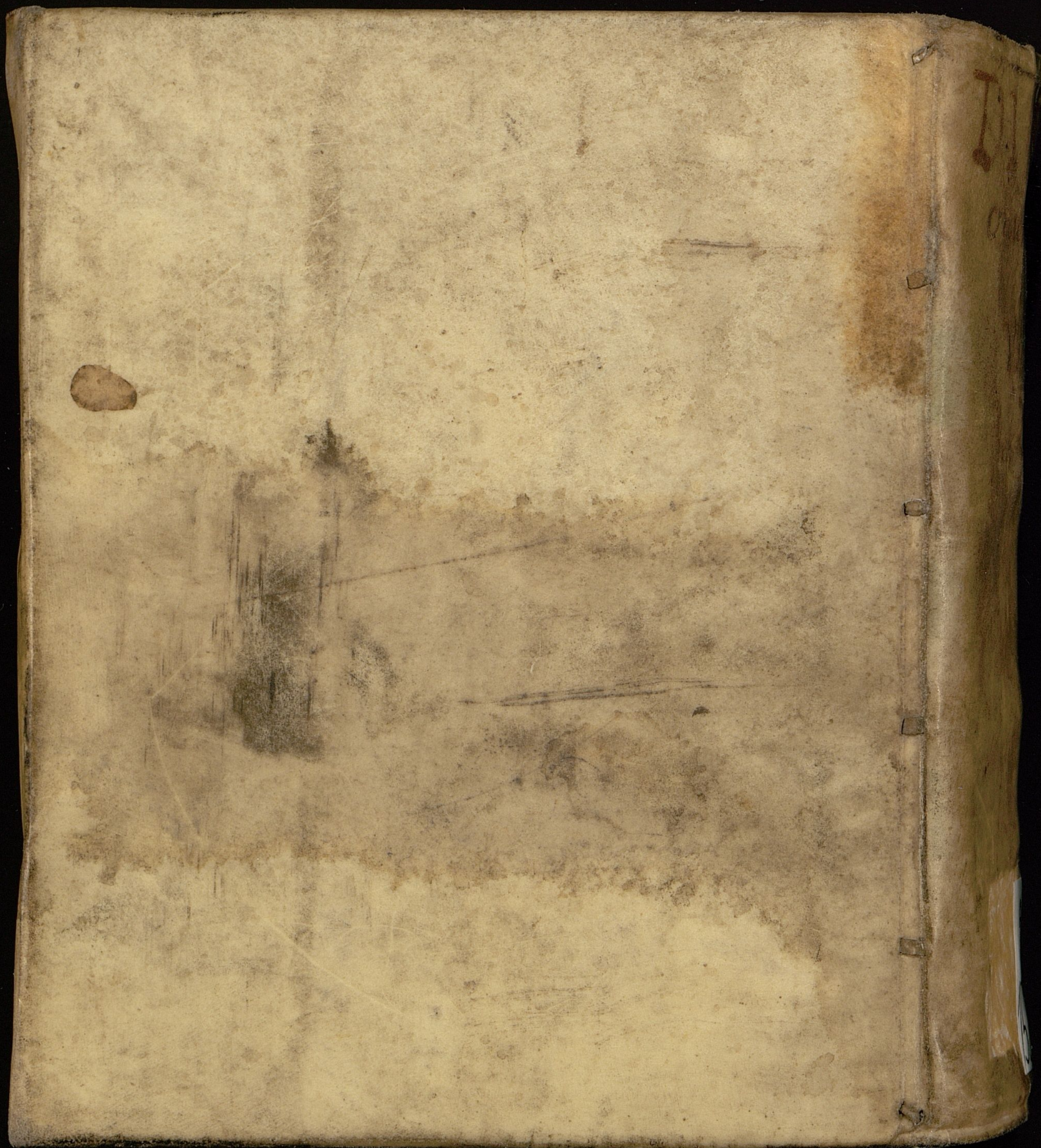
003 358 925

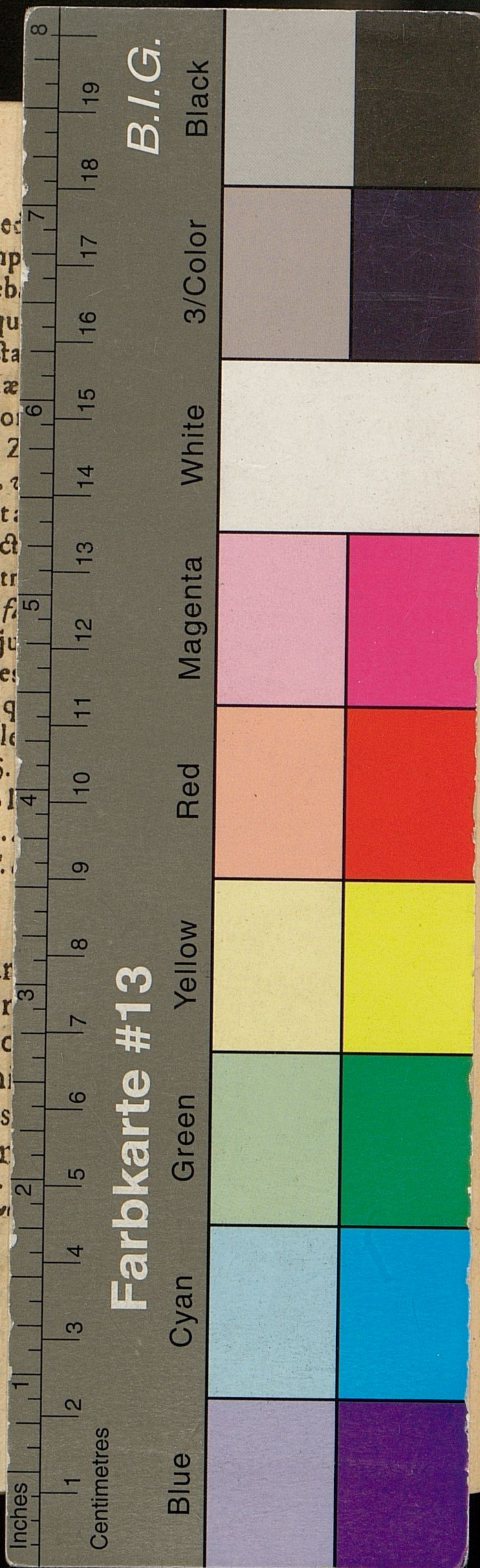
R

VD 17

16

Quod Deo fortunante FELICITER cedat!
DISCURSUM JURIDICUM
DE
SPONSALIBUS,
DECRETO ET AUTHORITY
Magnifici, Nobilissimi & Amplissimi Jctorum
Ordinis in Almâ SALANA,
PRÆSIDE
VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, CONSUL-
TISSIMO ATQUE EXCELLENTISSIMO,
DN.
GEORGIO ADAMO Struben/
Jcto & Antecessore longè celeberrimo, Consiliario Saxo-
nico, Facultatis Juridicæ Seniore, Curia Provincialis ac
Scabinatus Assessore gravissimo;
*Dn. Patrono, Promotore ac Præceptore suo perpe-
tuo observantia cultu aternum venerando,*
Loco Exercitii Academici
Publico Eruditorum examini submittet
HENRICUS GOTHOFREDUS Gundelfinger/
NÖRDLINGENSIS, A. & R.
Ad diem Octobris
ANNO MDCC LX.

JENÆ, Literis SAMUELIS KREBSII.

15

